

УДК: 796.012.35+37.005.31:373.2

Оксана Юріївна Горожанкіна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музично-інструментальної підготовки,
Ірина Федорівна Полякова,
магістр факультету музичної та хореографічної освіти,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

РОЗВИТОК МУЗИЧНО-РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ХОРЕОГРАФІЄЮ

У статті розглянуто актуальні проблеми розвитку музично-рухової активності дітей дошкільного віку засобами хореографічного мистецтва, висвітлено психолого-педагогічне тлумачення терміна «активність», визначено структурні компоненти музично-рухової активності дошкільнят та методичні принципи розвитку музично-рухової активності дітей дошкільного віку в процесі хореографічного навчання.

Ключові слова: активність, музично-рухова активність, хореографічне мистецтво, діти дошкільного віку.

Сьогодні проблема розвитку рухової активності сучасної молоді набуває особливої значущості, оскільки, з одного боку, останнім часом загострюються питання, пов'язані з якістю життя, ослабленням фізичного та психологічного здоров'я дітей, підвищенням психоемоційного напруження, результатом чого є стреси та хронічні захворювання. З іншого боку, стурбованість учених викликає ускладнення екологічної ситуації в Україні, що стає суттєвою загрозою для життя і здоров'я людей. Про актуальність проблеми збереження здоров'я дітей та молоді, здоровий спосіб життя дітей як запоруки здоров'я нації наголошено в державних документах (Закон України «Про освіту», Національна програма «Освіта» (Україна XXI ст.), Програма «Діти України», «Концепція неперервної валеологічної освіти в Україні», Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації»).

Визначаючи освіту підґрунтям інтелектуального, духовного, фізичного й культурного розвитку особистості, Проект нового базового Закону України «Про освіту» (2017) вказує на необхідність використання різноманітних форм рухової активності та інших засобів фізичного вдосконалення задля збереження здоров'я громадян як найбільшої суспільної цінності.

Значну кількість наукових досліджень (Бальсевич, Запорожанов, 1987; Назаренко, 2003; Тимошенко, 2007; Вільчковський, 2004; Cieślicka et al, 2012 та ін.) присвячено вирішенню різних аспектів розвитку рухової активності дітей і молоді. Поодинокі сучасні дослідження з методики фізичного виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку наголошують на включенні танцювальних рухів у зміст ранкової гімнастики (Вільчковський, 2004); ритмічної гімнастики (Ротерс, 2005; Сосіна, 2009); різні форми роботи з фізичного виховання (Волков, 2010; Лях, 2006; Швець, 2009 та інші).

У процесі виховання дітей хореографія відіграє важливу роль, має потенційні можливості для вирішення багатьох завдань фізичного виховання,

зокрема і сприянні розвитку координаційних здібностей, оскільки хореографічні вміння й навички за своєю природою, структурою й методикою вивчення ідентичні до рухових. У хореографічному мистецтві найбільш повно виявляється синтез тілесного та духовного компонентів, які розкривають широкі перспективи художньо-естетичного творчого та фізичного напрямку в розвитку дитини. На етапі дошкільного виховання ця проблема набуває особливої значущості, оскільки цей період є першою сходинкою до гармонійного становлення особистості.

Науковими працями (Верховинець, 1991; Мартиненко, 2005; Шевчук, 2008; Кушнерчук, 2012; Ейдельман, 2009) доведено, що через музику й рух у дитини розвивається не лише художній смак і творча уява, але й любов до життя, людини, природи, формується внутрішній духовний світ.

У виконавстві дітей учені простежують взаємозалежність показників: виразності виконання музичних рухів (Ветлугіна, 1978; Горшкова, 2002), основними параметрами якої є уміння надавати рухові музичного характеру, сформованість музично-рухової навички та координації музичного руху (Михайлова, 2000), що проявляється в узгодженості рухів різних ланок тулуба та в орієнтуванні в просторі відповідно до музики. Творчість дітей проявляється переважно в імпровізації образу й рухів у народних іграх, хороводах, танцях, у сюжетних етюдах тощо (Горшкова, 2000; Мартиненко, 2009), і виражається через демонстрацію різноманітних імпровізаційних рухів та виразності музично-рухової імпровізації.

Мета статті полягає в уточненні терміна «музично-рухова активність» та специфіки її розвитку в процесі навчання хореографії дітей старшого дошкільного віку.

У наукових дослідженнях тлумачення терміна «активність» має широкий спектр визначень. Так, О. Лазурський визначає активність як «нервову психічну енергію» (Лазурський, 1996: 37).

С. Гончаренко вважає, що активність – це здатність людини до свідомої трудової й соціальної діяльності, міра цілеспрямованого, планомірного перетворення нею довкілля й самої себе на основі засвоєння нею багатств матеріальної й духовної культури (Гончаренко, 1997: 21). Г. Щукіна розглядає активність як особистісне утворення, що визначає особливий стан школяра та його ставлення до діяльності (Щукіна, 1996: 54).

У словнику з психології зазначено, що активність – це особливий вид діяльності або особлива діяльність, яка відрізняється інтенсифікацією своїх основних характеристик (цілеспрямованості, мотивації, усвідомленості, володінням способами і прийомами дій, емоційності), а також наявністю таких властивостей як ініціативність і ситуативність (Психологический словарь, 2012: 56). Змістовне визначення терміна активність надає С. Максименко, зазначаючи, що активність: по-перше – «загальна характеристика людини, динаміка діяльності, джерело перетворення та підтримки життєвозначущих зв'язків зі світом людей та ноосфери»; по-друге – «самостійна сила дій, розвитку та стану людини»; по-третє – «динамічна умова становлення, реалізації та змін кожного виду діяльності, властивості її власного руху» (Максименко, 2004: 52).

Отже, активність є важливим аспектом психічного життя людини, який проявляється в переконаннях та ідеалах, бажанні задовольнити потреби та інтереси. У людини головною рушійною силою активності є усвідомлені та цілеспрямовані намагання досягти цілей у житті, тобто активність завжди мотивована та цілеспрямована. На думку С. Максименка, така активність характеризує свідомість людини, рівень розвитку якої залежить від «накопичених знань, світогляду, ідейних і моральних переконань, ставлення до інших людей і до себе самої» (Максименко, 2004: 53).

Розвитку рухової активності, зокрема базовим руховим якостям (швидкості, витривалості, гнучкості), як важливому чиннику й невід'ємному складнику здорового способу життя, належить неабияка роль, оскільки внаслідок рухової активності в дитини підвищується розумова діяльність, працездатність і опір організму до захворювань, поліпшується робота органів дихання, зміцнюється серцевий м'яз і нормалізується обмін речовин.

Хронічний дефіцит рухової активності в режимі життя дітей та підлітків стає загрозою їхньому здоров'ю та нормальному фізичному розвитку. Тому виховання інтересу до активної рухової діяльності та формування потреби в систематичних заняттях фізичними вправами треба починати з дошкільних років. Потреба в рухах (кінезофілія) – одна із загально-біологічних особливостей організму, що відіграє важливу роль у його життєдіяльності. Формування людини на всіх етапах еволюційного процесу відбувалось у нерозривному зв'язку з активною м'язовою діяльністю (Вільчковський, 2004: 49-50).

Щодо розгляду термінів «рухова діяльність» і «рухова активність» існує низка суперечок. Із соціально-педагогічного погляду рухова активність людини розглядається О. Котковим і Є. Антиповою. На думку вчених, вона спрямована на зміцнення здоров'я людини, розвиток фізичного потенціалу й досягнення фізичного вдосконалення для ефективної реалізації своїх природних задатків з урахуванням особистої мотивації й соціальних потреб. Рухова діяльність, на відміну від рухової активності, являє собою ансамбль рухових дій, залучених до системи організуючих ідей, правил і форм із метою досягнення певного адаптаційного ефекту організму людини й удосконалення динаміки цього процесу (Котков, Антипова, 2003: 15). Рухова активність людини – одна з необхідних умов підтримки нормального функціонального стану організму, природна біологічна потреба людини. Нормальна життєдіяльність практично всіх систем і функцій можлива лише при певному рівні рухової активності. Дефіцит м'язової діяльності, як кисневе голодування або вітамінна недостатність, згубно впливає на організм дитини, що формується (Вільчковський, 2008: 38).

А. Морган розглядає рухову активність як суму рухів, які виконує людина в процесі життєдіяльності (Morgan, 1994: 140). Соціальне визначення надає запропонованому поняттю В. Волд (Wold, 1989: 95). Наукові дослідження (Е. Вільчковський, Т. Осокіна, Н. Денисенко, В. Шишкіна та ін.) довели, що рухова активність дітей зумовлена численними соціальними, біологічними та природними чинниками: режимом, станом здоров'я дитини, руховою підготовленістю, кліматичними умовами та ін. (Вільчковський, 2004).

Рухова активність – це цілеспрямований руховий акт (поведінковий руховий акт, свідомо здійснюваний із метою вирішення якогось рухового завдання), складається з рухів (несвідомі й недоцільні механічні переміщення тіла або його частин) і поз. Рухова діяльність складається з деяких рухових дій. Рухові дії, котрі здійснює людина, надзвичайно різноманітні (трудові, побутові, ігрові тощо) (Загальні основи ТіМФВ, 2016: 13).

Оскільки активність розглядається як особливий вид діяльності, науковцями доведено, що в процесі здійснення будь-якого виду музично-рухової діяльності, у дітей розвивається загальна музикальність (Науменко, 1980; Теплов, 1985 та інші). У музично-руховій діяльності розвивається комплекс музикальності, її особливості більш сприятливі для розвитку в дітей таких її показників, як емоційний відгук на музику, чуття музичного ритму, відчуття й розрізнення характеру й жанру музичного твору (як прояви музичного мислення), творча уява (Тарасова, 1988).

Музично-рухова активність сприяє поживленню психомоторики, покращує поведінкові реакції, знімає скутість рухів у інертних і пасивних дітей, розвиває ритмічне і слухове сприйняття, а також вивільняє накопичену агресію, трансформуючи її у фізичні вправи. Музично-рухові вправи спрямовані на виконання певних завдань із

розвитку музичних здібностей дітей і мають доповнювати одна одну, перебувати в тісному зв'язку, утворювати систему, у якій музичне виховання здійснюється в певній послідовності. Дитина, яка займається хореографією, повинна рухатися тільки разом із музикою: починати рух із її початком і закінчувати точно із закінченням. Рух має відображати характер музичного фрагмента – контрастність, плинність, точно передавати всі особливості цього музичного твору (Михайлова, Воронина, 2000: 64).

У процесі занять хореографією з дошкільнятами одночасно вирішуються завдання фізичного й естетичного виховання. Важливим моментом цього процесу є врахування вчителем вікових особливостей дітей. Запропоноване дослідження було спрямовано на розвиток музично-рухової активності дітей старшого дошкільного віку, а саме 6 років. За О. Мартиненко, дитина на шостому році життя починає орієнтуватися в різних видах хореографічного мистецтва (класичний, народний, бальний, сучасний), розуміє, що кожен із них має свої особливості (рухи, музика, костюм); уявляє, що танці можуть бути різними за змістом, темпом (повільні, швидкі), кількістю виконавців (сольні, парні, масові), складатися з різних рухів, виконуватися в різних костюмах. Розуміє естетичну природу класичних рухів, знає позиції ніг та рук, вміє їх відрізнити від характерних (Мартиненко, 2005).

У Законі України «Про позашкільну освіту» дошкільний вік визначається як базовий етап фізичного, психологічного та соціального становлення особистості дитини. У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні зазначено, що набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах діяльності (ігровій – провідній для дітей дошкільного віку; руховій; природничій; предметній; образотворчій, музичній, театральній, літературній; сенсорно-пізнавальній і математичній; мовленнєвій; соціокультурній та інших) і вимагає практичного засвоєння дитиною системи елементарних (доступних) знань про себе та довкілля, моральних цінностей, умінь доречно застосовувати набуту інформацію (Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, 2012).

Гра є провідною діяльністю дошкільнят, у якій вони виконують ролі дорослих, відтворюючи в уявних ситуаціях їх життя, працю і стосунки (Заброцький, 2009: 57). Саме в цей період, на думку Т. Дуткевич, формується ініціативність, блокування якої призводить до виникнення почуття провини, що знижує активність дитини. Вирішальну роль водночас відіграють ігри, спілкування з однолітками. Закладається почуття справедливості, адекватної самооцінки, засвоєння дошкільником моральних норм, які регулюють його поведінку у відповідності до соціальних вимог. Першим свідченням пізнавального ставлення дитини до довкілля є її орієнтувальні реакції, які стимулюють розвиток сенсомоторних потреб у рухах і враженнях. Сенсорні та рухові потреби тісно

пов'язані. Рухові потреби реалізуються через активність дитини (Дуткевич, 2007: 66). У старшому дошкільному віці продовжується інтенсивне дозрівання організму дитини. Важливого значення набуває окостеніння скелету, формування й розвиток тканин і органів, збільшення маси м'язів, удосконалюється діяльність органів дихання та серцево-судинної системи, великих півкуль головного мозку (Заброцький, 2009: 58).

До передумов залучення дітей до занять хореографією з метою їх всебічного й гармонійного розвитку належать: зміни в психічному розвитку (удосконалення рухової пам'яті, узгодження сприймання з практичними діями, розвиток образного мислення та репродуктивної уяви, зростання усвідомленості та довільності рухів); зміни у фізичному розвитку (розвиток кістково-м'язової системи та рухової функції, покращення показників рухових якостей (швидкості, гнучкості, спритності), збільшення темпів морфо-функціонального розвитку, зростання фізичної працездатності); зростання інтересу до виконавських видів мистецтва; інтенсивний розвиток музичного сприймання, музично-рухового виконавства та художньо-творчих здібностей (Мартиненко, 2005: 7).

Визначивши, що музично-рухова активність є основним й невід'ємним складником уроку хореографії та має неабиякий вплив на розвиток, емоціональний стан, психомоторику, поведінкову реакцію, на ритмічне і слухове сприйняття в дітей дошкільного віку, визначаємо термін «музично-рухова активність», як здатність особистості до цілеспрямованої системи хореографічних рухів для вирішення конкретного завдання в синтезі з музикою. Музично-рухова активність передбачає мобілізацію інтелектуальних, вольових, фізичних якостей та музичних здібностей особистості в процесі виконання хореографічних рухів та складається з мотиваційно-емоційного, змістового та операційно-діяльнісного компонентів.

З огляду на особливості вікового та психічного розвитку дошкільнят, доцільно проводити заняття з хореографії два рази на тиждень по 45-60 хвилин (Вільчковський, 2004: 287). Танцювальні заняття мають чітку структуру (підготовча частина, основна частина, завершальна частина) та поділяються: за організацією і складом дітей (колективні, групові, з підгрупою й індивідуальні), і за цільовою спрямованістю (тренінгові, корекційно-профілактичні, музично-ритмічні, творчі, комбіновані).

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася в процесі проведення занять з учасниками молодшої групи ансамблю народного танцю «Райдуга» Палацу дітей та юнацтва (м. Ізмаїл). Загальна кількість вихованців становила 29 дітей старшого дошкільного віку. Під час констатувального експерименту, метою якого було визначення рівнів фізичного розвитку та музично-хореографічних здібностей дітей, було встановлено, що майже 68 % дітей мають низький рівень означених якостей і подальший розвиток музично-

рухової активності дітей дошкільного віку можливий тільки внаслідок відповідних ефективних шляхів і методів, які дозволяють дітям отримувати задоволення й користь від процесу навчання.

Методика формування експерименту здійснювалась у три етапи: мотиваційний, репродуктивний та творчо-діяльнісний. Перший, мотиваційний етап, був спрямований на розширення мотиваційної сфери вихованців, залучення дітей до хореографічної, музично-рухової діяльності. Завдання цього етапу вирішувалися методами бесіди, наочної ілюстрації, психологічної установки, пояснення, стимуляції, медіа-освіти. На цьому етапі було проведено із дітьми бесіди щодо особливостей танців народів світу, запропоновано переглянути фрагменти народних танців та відомих балетів («Лускунчик», «Попелюшка» та відео записи концертних виступів дитячих колективів «Непоседи» м. Одеса, «Дитинство» й висловити свої враження. Також дітей було ознайомлено з комплексом виразних хореографічних рухів, елементами українських танців та хороводів.

На репродуктивному етапі основну увагу було приділено розвитку ритмічного почуття в дошкільнят. Методами роботи на цьому етапі були: спостереження, творчі вправи та завдання, ігри, слухання музичних творів. Зміст ритмічних вправ передбачав: оплески на кожну чверть із поступовим ускладненням (2/4, 4/4, 3/4, 6/8); оплески на першу чверть такту; оплески з паузою; різновиди ходьби й бігу в різному темпі, напряму; різновиди ходьби й бігу з оплесками в різному ритмі й темпі; рухи з партнером (парні оплески, стрибки, пересування тощо); музичні ігри. Водночас верталась увага на те, як діти поводитися під час гри та наскільки вони уважно слухали запропоновану мелодію та могли відтворити ритмічний малюнок (ігри «Злови оплески», «Не помилися», «Дзеркало» тощо).

Творчо-діяльнісний етап спрямовувався на розвиток здатності до яскраво-образного відтворення художнього образу в процесі виконання танцю, здатність рухатися відповідно характеру й часу звучання музики. На цьому етапі методики було передбачено актуалізацію таких методичних прийомів: імпровізація, гра, ритмопластика та пантоміміка (виразні рухи, пози, жести, міміка); танцювальні (рухи народно-сценічного, класичного, сучасного та елементарного бального танців); колективно-порядкові (фігурні та композиційні перешикування); корекційні (партерні та коригуючі рухи); музично-ритмічні (завдання на емоційне

сприймання музики, музично-рухову координацію рухів та розвиток уваги, передачу ритмічного малюнка); творчі (імітаційні рухи, творчі ігри та завдання) (Михайлова, Воронина, 2000: 88).

Після експерименту показники розвитку музично-рухової активності в дітей дошкільного віку на хореографічних заняттях експериментальної групи значно змінилися: високий рівень підвищився на 24 %, середній рівень зріс на 63 %, низький рівень зменшився на 18 %, що свідчить про ефективність розробленої в ході дослідження методики.

Пропонована методика здійснювалась на засадах певних принципів: активності, свідомості й самостійності в навчанні, що полягали в залученні дітей старшого дошкільного віку до продуктивної творчої діяльності, прояві творчої активності, що сприяє свідомому бажанню дитини як суб'єкта діяльності до музично-рухової активності; принцип контрасту, який передбачав чергування різних видів рухової діяльності (активних та пасивних); принцип наочності, змістом якого є використання різноманітних видів наочності: природної наочності, що включає різні засоби навчання (танцювальне знаряддя, музичні інструменти) та внутрішньої наочності (образи, створювані за уявою, мова педагога й самих дітей); принцип індивідуально-диференційованого підходу, за яким враховувався рівень розвитку фізичних та хореографічних здібностей дошкільнят зі ступенем складності хореографічних завдань.

Отже, залучення дітей до танцювального мистецтва важливе для їх духовного збагачення, творчого розвитку і формування необхідних моральних та фізичних якостей. Особливо актуальною ця проблема є на етапі дошкільної освіти як першооснови соціокультурного становлення особистості, оскільки саме в дитинстві закладається фундамент здоров'я людини, основним чинником якого є рухова активність. Рух є складником будь-якого виду діяльності та багатьох психічних процесів. Через рух дитина розвиває свої навички й пізнає навколишній світ, регулює засоби невербального спілкування та самовираження. У процесі розвитку музично-рухової діяльності дитина здатна до імпровізації, образного мислення та відтворення музичного образу пластикою й рухами свого тіла. Перспективою подальших досліджень є визначення педагогічних умов розвитку музично-рухової активності дітей дошкільного віку в процесі хореографічного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / А. М. Богуш Г. В. Беленька, О. Л. Богиніч, Н. В. Гавриш, О. П. Долинна та ін. Київ, 2012. 26 с.

Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2004. 428 с.

Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1841-14> (дата звернення: 15.06.2018).

Гончаренко С. І. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.

Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2007. 392 с.

Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2009. 112 с.

Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: методичні вказівки з дисципліни «Теорія та методика фізичного виховання» частина 1 для

студентів-бакалаврів / упоряд. Поручіков В.В.. Харків: ХНМУ, 2016. 28 с.

Котков А. Г. Формирование физической активности детей и подростков как социально-педагогическая проблема. *Теория и практика физической культуры: научно-теоретический журнал*. 2003. № 3. С. 14–16.

Лазурский А. Ф. К учению о психической активности. М.: Просвещение, 1996. 155 с.

Максименко С. Д. Общая психология: учеб. пособие. М.: Рефа-бук, К.: Ваклер, 2004. 528 с.

Мартыненко Е. В. Педагогические условия формирования хореографических умений детей 5-6 летнего возраста в дошкольных учреждениях: автореф. дис ... канд. пед. наук. Бердянск, 2005. 24 с.

Михайлова М. А. Танцы, игры, упражнения для красивого движения. В помощь музыкальным руководителям, воспитателям и родителям. Ярославль: Академия Холдинг, 2000. 112 с.

REFERENCES

Bohush, A. M., Belenka, H. V., Bohinich, O. L., Havrysh, N. V., Dolylna, O. P. et al (2012). Bazovyi component doshkilnoi osvity v Ukraini [Basic component of preschool education in Ukraine]. Kyiv: Vydavnytstvo, 26 [in Ukrainian].

Vilchkovskiy, E. S. & Kurok, O. I. (2004). Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia ditei doshkilnogo viku [Theory and methods of preschool children's physical education]. (2nd ed., rev.). Sumy, 428 [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 05.09.2017 № 2145-VIII [Law of Ukraine «On education» from 05.09.2017 № 2145-VIII. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> [in Ukrainian].

Honcharenko, S. I. (1997). Ukrainyskiy pedahohichniy slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid, 376 [in Ukrainian].

Dutkevych, T. V. (2007). Doshkilna psykhohihiia [Preschool psychology]. Kyiv: TsUL, 392 [in Ukrainian].

Zabrotskyi, M. M. (2009). Osnovy vikovoi psykhohihii [Fundamentals of age psychology]. Ternopil: Bohdan, 57-71 [in Ukrainian].

Poruchikov, V. V. (Eds.) (2016). Zahalni osnovy teorii i metodyky fizychnoho vykhovannia: metodychni vkazivky z dystsypliny «Teoriia ta metodyka fizychnoho vykhovannia» [Common fundamentals of theory and methods of physical education: instructions in the discipline «Theory and methods of physical education»] (Vols. 1). Kharkiv: KhNMU, 28 [in Ukrainian].

Kotkov, A. G. & Antipova, Ye. V. (2003). Formirovaniye fizicheskoy aktivnosti detey i podrostkov kak sotsialno-pedagogicheskaya problema [Development of children's and teenagers' physical activity as social and pedagogical problem] *Teoriya i praktika fizicheskoy kultury: nauchno-teoreticheskiy zhurnal* – Theory and practice of physical culture: scientific theoretical journal, 3, 14-16 [in Russian].

Психологический словарь / под ред. В. И. Войтко. К.: Вища школа, 2012. 215 с.

Шевчук А. Дитяча хореографія: програма та навчально-методичне забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3 до 7 років: навчально-методичний посібник. К.: Шкільний світ, 2008. 128 с.

Щукина Г. И. Роль деятельности в учебном процессе: книга для учителя. М.: Просвещение, 1986. 144 с.

Morgan W. H. Physical Activity and Mental Health. In *The Academy Papers*. Champaign, H. K. P. 1994. P. 132-145.

Wold B. Lifestyles and Physical Activity a theoretical and empirical analysis of socialization among children and adolescents. University of Borgen. 1989. 310 p.

Lazursky, A. F. (1996). On the issue of mental activity. Moscow: Prosveshcheniye, 155 [in Russian].

Maksimenko, S. D. (2004). Obshchaya psikhologiya [General psychology]. Moscow: Refa-buk, Kyiv: Vakler, 528 [in Russian].

Martynenko, Ye. V. (2005). Pedagogicheskiye usloviya formirovaniya khoreograficheskikh umeniy detey 5-6 letnego vozrasta v doshkolnykh uchrezhdeniyakh [Pedagogical prerequisites of developing choreographic skills of 5-6 year old children in preschool educational establishments]. Extended abstract of candidate's thesis. Berdiansk, 24 [in Russian].

Mikhaylova, M. A. & Voronina, N. V. (2000). Tantsy, igrы, uprazhneniya dlya krasivogo dvizheniya. V pomoshch muzykalnym rukovoditelyam, vospitatelyam i roditelyam [Dances, games, exercises for gracious movements. Support for musical instructors, educators and parents]. Yaroslavl: Akademiya Kholding, 112 [in Russian].

Voytko, V. I. (Eds.) (2012). Psikhologicheskii slovar [Psychological dictionary]. Kyiv: Vyshcha shkola, 215 [in Russian].

Shevchuk, A. (2008). Dytiacha khoreohrafiia: prohrama ta navchalno-metodychne zabezpechennia khoreohrafiichnoi diialnosti ditei vid 3 do 7 rokiv [Child choreography: program and teaching support for choreographic activity of 3 to 7 year olds]. Kyiv: Shkilnyi svit, 128 [in Ukrainian].

Shchukina, G. I. (1986). Rol deyatelnosti v uchebnom protsesse: kniga dlya uchitelya [The role of activity in educational process: a teacher's book]. Moscow: Prosveshcheniye, 144 [in Russian].

Morgan, W. H. (1994). Physical Activity and Mental Health. In *The Academy Papers*. Champaign, H. K. P., 132-145 [in English].

Wold, B. (1989). Lifestyles and Physical Activity a theoretical and empirical analysis of socialization among children and adolescents. University of Borgen, 310 [in English].

Оксана Юрьевна Горожанкина,
кандидат педагогических наук, доцент,
доцент кафедры музыкально-инструментальной подготовки,
Ирина Федоровна Полякова,
магистр факультета музыкального
и хореографического образования,
Государственное учреждение «Южноукраинский национальный
педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,
ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина

РАЗВИТИЕ МУЗЫКАЛЬНО-ДВИГАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ ДОШКОЛЬНИКОВ В ПРОЦЕССЕ ЗАНЯТИЙ ХОРЕОГРАФИЕЙ

В статье рассмотрены актуальные проблемы развития музыкально-двигательной активности детей дошкольного возраста средствами хореографического искусства, дано психолого-педагогическое толкование терминов «активность», «двигательная активность», охарактеризованы возрастные особенности детей дошкольного возраста, определены принципы и структурные компоненты музыкально-двигательной активности дошкольников в процессе занятий хореографией. Акцентировано внимание на том, что двигательной активности, как важном факторе и неотъемлемой составляющей здорового образа жизни, принадлежит значительная роль, поскольку у ребенка повышается умственная деятельность, работоспособность и сопротивляемость организма к заболеваниям, улучшается работа органов дыхания, укрепляется сердечная мышца и нормализуется обмен веществ. В процессе воспитания детей хореография играет важную роль, имеет потенциальные возможности для решения многих задач физического воспитания, в том числе и содействие развитию координационных способностей, поскольку хореографические умения и навыки по своей природе, структуре и методике изучения идентичны двигательным.

Подчеркивается, что музыкально-двигательная активность является основной и неотъемлемой составляющей урока хореографии и имеет значительное влияние на развитие, эмоциональное состояние, психомоторику, поведенческую реакцию на ритмичное и слуховое восприятие у детей дошкольного возраста. Понятие «музыкально-двигательная активность» определяется авторами как способность личности к овладению системой соответствующих хореографических движений для решения конкретной задачи в синтезе с музыкой и включает в себя мотивационно-эмоциональный, содержательный и операционно-деятельностный компоненты. Мотивационно-эмоциональный компонент в структуре исследуемого понятия играет решающую роль, поскольку мотивы являются движущей силой любой деятельности. Определены методические принципы развития музыкально-двигательной активности дошкольников в процессе хореографических занятий: принцип активности, сознательности и самостоятельности в обучении, суть которого состоит в привлечении детей старшего дошкольного возраста к продуктивной творческой деятельности, что способствует развитию музыкально-двигательной активности; принцип контраста, который предусматривает чередование различных видов двигательной деятельности (активных и пассивных); принцип наглядности, содержанием которого является использование различных видов наглядности: природной наглядности, включающей различные средства обучения (предметы для танцев, музыкальные инструменты) и внутренней наглядности (образы, создаваемые с помощью воображения, речь педагога и самих детей); принцип индивидуально-дифференцированного подхода, на основе которого учитывался уровень развития физических и хореографических способностей дошкольников со степенью сложности хореографических задач.

Ключевые слова: активность, музыкально-двигательная активность, хореографическое искусство.

Oksana Gorozhankina,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Department of Musical and Instrumental Training,
Iryna Poliakova,
Master student of the Faculty of Musical and Choreographic Education,
State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky»,
26 Staroportofrankivska St., Odesa, Ukraine

DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN'S MUSICAL AND MOTOR ACTIVENESS IN THE COURSE OF CHOREOGRAPHY TRAINING

The article deals with the urgent problems of developing musical and motor activeness of preschool children by means of Choreographic art, it suggests psychological and pedagogical interpretation of the terms «activeness», «motor activeness», outlines the age peculiarities of preschool children, determines the principles and the structural components of preschool children's musical and motor activeness in the course of Choreography training. Attention

is focused on the fact that motor activeness is an important element and an essential component of a healthy lifestyle. It has a significant role because the child's mental activity and ability to work increase, resistance to diseases and work of the respiratory system improve, the heart muscle strengthens and metabolism normalizes due to motor activities. Choreography plays an important role in the process of raising children. It makes it possible to solve many problems of physical education, including the facilitation of the development of coordination abilities, since the choreographic skills and skills by their nature, structure and method of study are identical with the motor skills. It is emphasized that musical and motor activeness is a basic and integral part of the Choreography lesson. It has a significant influence on the development of preschool children, their emotional state, psychomotor system and behavioral reaction to the rhythmic and auditory perception. The concept «musical and motor activeness» is defined by the authors as the ability of the individual to master the system of corresponding choreographic movements for solving a specific problem in synthesis with music and which includes motivational and emotional, content-oriented, operational and activity-based components. The motivational and emotional components play a decisive role in the structure of the investigated concept, since motives are the driving force of any activity. Such methodological principles of development of preschool children's musical and motor activeness in the process of choreographic studies are defined: the principle of activeness, consciousness and independence in learning, the essence of which is to attract the children of the senior preschool age to productive creative activity which promotes the development of musical and motor activeness; the principle of contrast which provides for the alternation of various types of motor activity (active and passive); the principle of visibility, the essence of which is to use various types of visibility: natural visibility which includes various teaching tools (dance items, musical instruments) and internal visibility (images created by means of imagination, the speech of the teacher and the children themselves); the principle of an individual-differentiated approach, according to which a development (proficiency) level of preschool children's physical and choreographic abilities alongside with a degree of choreographic tasks complexity are taken into account.

Key words: activeness, musical and motor activeness, art of Choreography.

Подано до редакції 18.06.2018 р.